

SECTION: MEDICAL PSYCHOLOGY
РОЗДІЛ: МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯUDC 159.922.77-053.6:17.022.1
DOI 10.26565/2410-1249-2023-19-01СТАТЕВО – РОЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОНФОРМНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ[†]

Антонович М.О.

*доктор філософії, факультет психології, доцент кафедри психологічного консультування і психотерапії,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, 61022, м. Харків, Україна**E-mail: m.antonovych@karazin.ua; https://orcid.org/0000-0002-2654-1046*

Амрахова В.О.

*студентка факультету психології, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, 61022, м. Харків, Україна**E-mail: v.amrakhova28@gmail.com*

У статті досліджено багатогранність феномену ціннісних орієнтацій підлітків, механізми його формування та підкреслюється значний вплив статево – рольових особливостей конформності на дану ієрархію мотиваційної структури особистості. Було розглянуто вплив рівня підліткової конформності на формування ціннісних орієнтацій особистості. Оскільки, саме у перехідному віці активно починає змінюватись соціальна ситуація, підлітки часто входять у конфронтацію з дорослими, починається процес сепарації, паралельно з цим, підлітки починають об'єднуватись у референтні групи для посилення своєї думки, отримання підтримки й прийняття. Часто при високому рівні конформності починають орієнтуватись на норми, моделі поведінки, статево – рольові експектації, цілі своїх однолітків, щоб бути прийнятими своєю референтною групою, що може впливати на формування підліткових ціннісних орієнтацій. Виявлено, що внесок феномену конформності на формування ціннісних орієнтацій підлітків становить 82,3%. Позитивний внесок робить на формування такої ціннісної орієнтації, як допомога та милосердя до інших; не робить такого внеску на формування високого соціального статусу та управління людьми. Окремо, виявлено, що внесок статево – рольових особливостей на формування ціннісних орієнтацій підлітків становить 32,1%. Шкала фемінності робить внесок у формування такої ціннісної орієнтації, як: кохання. Не робить такого впливу на формування такої ціннісної орієнтації, як приємне проведення часу і відпочинок. Шкала маскулінності робить внесок у формування таких ціннісних орієнтацій, як матеріальний добробут та високий соціальний статус й управління людьми. Не робить такого впливу на здоров'я, як ціннісну орієнтацію.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, статево – рольові особливості, конформність, ієрархія, підлітки

Метою роботи є проведення аналізу впливу статево - рольових особливостей конформності на формування ціннісних орієнтацій осіб перехідного віку.

Це питання є **актуальним** у зв'язку з тим, що підлітки під впливом своєї референтної групи, підпорядковуючись думці більшості, можуть робити те, що найближче оточення вважає «єдино вірним», а також некритично ставитися до домінуючих ціннісних орієнтацій однолітків, екстраполюючи їх на своє світосприйняття. Саме статево – рольові особливості та прояви конформності значною мірою відбиваються на самоприйнятті підлітка, оскільки, сучасні моделі поведінки несуть у собі багато очікувань, щодо того, як повинні вести себе підлітки чоловічої статі та підлітки жіночої статі, що є фактором вибудовування ієрархії ціннісних орієнтацій. Попри те, що у сучасності гендерні рамки досить розмиті, досі існують думки, що, наприклад, жінка має мати домінуючу цінність – наявність шлюбу, сім'ї, чоловік - кар'єри тощо. В свою чергу, при високому

рівні конформності ці установки можуть бути одними з вирішальних у продукуванні ціннісних орієнтацій підлітків (Александрова, 2018).

Першочергово, зазначимо, що ціннісні орієнтації особистості – це соціально – психологічний феномен, який виявляється через доволі сталу ієрархічну систему життєвих пріоритетів, спрямованих на визначення цілей і сенсу життя та ґрунтується на внутрішній узгодженості, стосовно діяльності особистості. Це інтеріоризовані людиною цінності, які закладались в неї соціальним оточенням, вихованням, культурою тощо (Александрова, 2018). У сучасності, як правило, під ціннісними орієнтаціями більшою мірою розуміється задоволення знову ж таки власних інтересів таких, як, наприклад: особисте життя, кар'єра, гроші, здоров'я, ментальна цілісність тощо. Це можна обумовити тим, що наразі набирає популярності та активно поширюється екзистенціальний напрям у житті (Кравець, 2013). Ціннісні орієнтації можна віднести до одного з

[†] **How to cite:** Antonovych M.O., Amrakhova V.O., (2023). Gender-role features of the influence of conformity on the formation of value orientations of adolescents, *Psychological Counseling and Psychotherapy*, (19), 6-11. <https://doi.org/10.26565/2410-1249-2023-19-01> (in Ukrainian)

Як цитувати: Антонович М.О., Амрахова В. О. (2023). Статево – рольові особливості впливу конформності на формування ціннісних орієнтацій підлітків, *Психологічне консультування і психотерапія*, (19), 6-11. <https://doi.org/10.26565/2410-1249-2023-19-01>

© Антонович М.О., Амрахова В.О., 2023

найголовніших чинників вибору особистістю її моделей поведінки, життєвих сфер на які вона цілеспрямована, способів реакцій на різні стресогенні фактори, мотиви діяльності тощо (Вольнова, 2008).

Слід зазначити, що даний феномен ґрунтується на двох структурах: особистісній та соціальній. Оскільки, з одного боку, ієрархія ціннісних орієнтацій є особистою для кожного, це відображення самої суті людини, її ставлення до предметів, явищ, ситуацій, подій тощо. З іншого боку, ієрархія цінностей особистості формується у процесі її соціалізації, через набуття того, що транслює оточення, тобто це соціальнозначущі установки, які закладаються в особистість. Отже, хоча і прийнято вважати, що ціннісні орієнтації є індивідуальними, оскільки, пріоритети у цінностях людина визначає сама для себе і формує та спрямовує свою діяльність на їх досягнення самостійно, глобально ж навіть сам перелік цінностей в нас закладає найближче соціальне оточення і людина в цьому питанні не виходить за рамки запропонованого з боку своєї референтної групи (Берюшева, 2015).

Зазначимо, що саме перехідний вік є визначним у формуванні та становленні ієрархії ціннісних орієнтацій, оскільки, саме в цьому віці перебудовується самосвідомість, пріоритети, ідеали. Можна припустити, це відбувається через те, що підлітки починають бачити, що їхні батьки у чомусь не ідеальні, або просто відчують, що система цінностей, яку вони мають за рахунок виховання їм не подобається і починають шукати нове на що можна спиратись у побудові ціннісних орієнтацій (Алексеева, 2005). Тобто, домінуючою рисою підліткового віку – є пошук життєвих цінностей. Це період формування ідентичності з соціумом, сучасним світом. Отже, провідною діяльністю цього віку є інтимно – особистісне спілкування, тобто, вміння вибудовувати комунікацію з однолітками та оточенням загалом, а домінуючою рисою даного віку виступає пошук життєвих орієнтирів, які в подальшому вплинуть на формування ієрархії ціннісних орієнтацій особистості.

Дослідниця ціннісних орієнтацій О. М. Петрова зауважує, визначальними рисами підліткових ціннісних орієнтацій є: непостійність, мінливість, низька критичність, амбівалентність, поєднання протилежних цінностей, орієнтація на цінності, що приносять задоволення, низький рівень цікавістю політичними, громадськими ціннісними орієнтаціями (Simon, 1962). Також дослідниця констатує, що у сучасні підлітки більшою мірою орієнтуються на задоволення матеріальних та гедоністичних цінностей. Навіть у сферах освіти та виховання, можна прослідкувати певні тенденції, направлені на задоволення вищезазначених ціннісних орієнтацій. Підтвердити це можна тим, що сучасні підлітки часто обирають майбутню професію, спираючись на такі засади: прибутковість, популярність, престижність, легкість, швидкість здобуття. Все більше підлітки не хочуть працювати, всі хочуть бути блогерами, тіктокерами, продавати різні курси, інформацію, в них є чітке і стійке уявлення про те, що цінність роботи та гедонізму можна поєднувати, оскільки, працювати можна у задоволення і отримувати від улюбленої справи дохід. З іншого боку, слід

зауважити, що сучасні підлітки значною мірою обізнані особистості, вони цінують власний саморозвиток, самореалізацію, значною мірою схильні до інтроспекції та рефлексії, активно розвивають цінність свободи у всіх її проявах, починаючи від вільної, незалежної держави, завершуючи свободою від гендерних стереотипів, настанов минулого, характеризуються здоровим егоїзмом, фокусом на себе та свій власний розвиток тощо (Берюшева, 2015). Також психологиня зазначає, що значно підвищилась міра цікавості у підлітків до духовних цінностей, релігії. Це може бути пов'язано із виникнення великої кількості нових релігійних общин та зростанням можливості підлітків знайти свою референтну групу. На що знову ж таки може впливати рівень конформності (Ковальчук, 2018). Наразі, перейдемо до розгляду нашого дослідження, яке спрямовано саме на виявлення факторів формування ціннісних орієнтацій підлітків у контексті статево – рольових особливостей та прояву феномену конформності.

Процедура і методологія дослідження.

Вибірка складається з 60 осіб – 30 осіб чоловічої статі та 30 осіб жіночої статі віком від 12 до 17 років, середній вік представників всієї вибірки – 15 років, які наразі через військові дії в Україні проживають у різних містах нашої незалежної держави. Випробуваних було обрано порівну, оскільки, дослідники гендеру Е. Іглі та Л. Карлі виявили, що підліткова конформність може відрізнятися в залежності від статево – рольових особливостей, в осіб чоловічої статі конформність пов'язана із побоюваннями за свій соціальний статус; в осіб жіночої статі обумовлюється соціальними характеристиками, оскільки, даним особистостям частіше приходиться турбуватися про міжособистісні стосунки, запобігати конфліктам, шукати компроміси тощо (Вет, 1974). Досліджувані мешкають у повній сім'ї та є єдиними дітьми. Дотримання цих критеріїв при формуванні вибірки було важливим, оскільки, психолог А. Адлер виявив, що діти, які мешкають разом з татом і мамою та є єдиними дітьми часто мають складнощі у вибудовуванні комунікацій з однолітками та труднощі у розширенні меж світосприйняття, вираженні власних думок та емоційних проявів, оскільки, у своєму особистісному розвитку дитина може «застрягати» на етапі, коли весь світ обертався навколо (Кириченко, 2020).

Методики, які використовувались: Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості С.С. Бубнова; Методика: «Маскулінність – фемінінність» С. Бем; 16 – ти факторний особистісний опитувальник Р.Б. Кеттелла. Також, в роботі були використані такі методи математичної статистики, за допомогою яких здійснювалась математико – статистична обробка: U – критерій Манна – Уїтні, кореляційний аналіз Кендалла – Тау та регресійний аналіз.

Результати дослідження:

Для того, щоб виявити відмінності особливостей вираження ціннісних орієнтацій в осіб чоловічої статі та осіб жіночої статі, був застосований U – критерій Манна – Уїтні. Результати занесені у таблицю 1.

Таблиця 1. Відмінності вираження ціннісних орієнтацій в осіб чоловічої статі та осіб жіночої статі/Differences in the expression of value orientations in males and females

Цінності	Σ_1	Σ_2	U	Zперетворення	p-рівень
Допомога	1239	591	126	4,88	0,01
Кохання	1206	624	159	4,38	0,0012
Соц. Статус	669	1160	204	-3,72	0,0019
Спілкування	1210	620	155	4,45	0,008

Примітка до таблиці 1: Σ_1 – сума рангів в осіб жіночої статі; Σ_2 – сума рангів в осіб чоловічої статі; U – критерій Манна - Уїтні

Виявлені значущі результати при $p \leq 0,05$. Слід зазначити, що ціннісні орієнтації – допомога й милосердя до інших людей, а також високий рівень спілкування більшою мірою виражені в осіб жіночої статі, оскільки, саме для дівчат підліткового віку є важливим вміти вливатись в свою референтну групу, знаходити підтримку, прийняття від однодумців, відчувати безпеку та найголовніше – відчувати себе потрібними для людей, які є значущими (Александрова, 2018). З іншого боку, такий результат може бути обумовлений гормональними змінами, які відбуваються в цьому віці. Ендокринолог В. Липовецька зазначає, що дівчата стають більш вразливими, чутливими, плаксивими, можуть відчувати провину, що компенсують спробами допомогти своєму оточенню та бути милосердними (Кустова, 2017).

Така ціннісна орієнтація, як кохання більшою мірою домінує у дівчат через те, що, на відміну від хлопців, які у своїй референтній групі намагаються зайняти позицію лідера, дівчата ж орієнтовані на злиття зі своєю групою, або окремими її представниками (Міненко, 2002). Слід зазначити, що

соціологічна група: «Рейтинг», провівши дослідження, констатувала, що саме особам жіночої статі у підлітковому віці важливо відчувати себе коханими, так відповідали аж 71% опитуваних підлітків – дівчат у віці від 14 до 17 років, тільки 29% опитуваних зазначило, що їм важливіше кохати. Натомість, більше половини опитуваних хлопців – підлітків, віддали перевагу варіанту «кохати самим», навіть якщо це не є взаємним (Фролова, 2000).

Така ціннісна орієнтація, як високий соціальний статус й управління людьми є домінуючою саме у осіб чоловічої статі підліткового віку, через те, що одним з головних потреб цього віку є бажання самоствердитись, успішно й стало показати себе у соціумі, набути самостійності. Часто саме хлопцям – підліткам важливо бути лідером своєї групи, набути авторитету, впливати на оточуючих (Міненко, 2002).

Для того, щоб виявити взаємозв'язок між статево – рольовими особливостями в осіб жіночої статі та ціннісними орієнтаціями був проведений кореляційний аналіз Кендалла – Тау, дані якого представлені у таблиці нижче:

Таблиця 2. Взаємозв'язок статево – рольових особливостей та ціннісних орієнтацій осіб жіночої статі/Interrelationship of sex-role characteristics and value orientations of women

	Відпочинок	Насолода	Соц. статус	Визнання, повага
Маскулінність	0,33	0,18	-0,54	1,00
Фемінність	0,47	0,33	-0,38	-0,20
Андрогінія	0,54	0,18	-0,18	-0,54

Примітка до таблиці 2: жирним шрифтом виділено значущі показники при $p < 0,05$.

Була виявлена значуща кореляція між проявами маскулінних якостей та такою ціннісною орієнтацією, як визнання та повага. Тобто, чим сильніше особа жіночої статі підліткового віку виявляє маскулінні риси, тим вище в її системі цінностей знаходяться високий рівень визнання та поваги з боку оточення.

Даний результат можна обумовити тим, що за С. Бем однією з домінуючих рис у маскулінній моделі поведінки і є націленість на визнання та повагу з боку оточення, через вміння проявляти лідерські якості, самодостатність, вміння ризикувати тощо. Особистість з вираженою маскулінністю схильна до відстоювання власних думок, втілення своїх ідей, така особистість має визначні волюві якості, що часто виступає підґрунтям для отримання визнання й поваги з боку соціуму (Фролова, 2000).

Була виявлена значуща кореляція між проявами фемінних якостей та такими ціннісними орієнтаціями, як: відпочинок та насолода. Іншими словами, чим сильніше в особи жіночої статі підліткового віку виражені фемінні риси, тим вище розвинені цінності відпочинку та насолоди. Такий результат може ґрунтуватись на тому, що сучасні підлітки більшою

мірою націлені на гедонізм (Берюшева, 2015). З іншого боку, такі фемінні якості, як: ніжність, ласкавість, розуміння, уважність, можуть бути предикторами розвитку цінності насолоди та відпочинку. Оскільки, в деякій мірі, саме на цих людських проявах базується можливість отримувати задоволення, не відчувати провини за власний відпочинок тощо (Акуленко, 2020).

Окремо, слід зазначити, що виявлена зворотня кореляція між проявами фемінних рис та цінністю високого соціального статусу в осіб жіночої статі підліткового віку. Тобто, чим сильніше виражені фемінні якості, тим нижче розташована в пріоритеті цінностей така ціннісна орієнтація, як соціальний статус й управління людьми. Такий результат можна обумовити тим, що ремінній моделі поведінки можуть виражатись риси: довірливість, поступливість, сором'язливість, що не може впливати на розвиток бажання управляти людьми, можливо, також через низький рівень розвитку лідерських якостей (Данько, 2017).

Окремо, слід зауважити, що особам в яких яскраво представлені фемінні риси, загалом націлені на інші

пріоритети, іноді їм може не вистачати характеру та ресурсу для отримання високого соціального статусу, дані особистості можуть мати зовнішній локус контролю, що не впливає на розвиток вміння управляти людьми, а навпаки, сприяє перекладанню відповідальності за свої рішення на інших (Вет, 1974).

Для того, щоб виявити взаємозв'язок між статево – рольовими особливостями в осіб чоловічої статі та ціннісними орієнтаціями був проведений кореляційний аналіз Кендалла – Тау, дані якого представлені у таблиці нижче:

Таблиця 3. Взаємозв'язок статево – рольових особливостей та ціннісних орієнтацій осіб чоловічої статі/Interrelationship of sex-role characteristics and value orientations of men

	Пізнання нового
Маскулінність	0,33
Фемінність	-0,47
Андрогінія	0,54

Примітка до таблиці 3: жирним шрифтом виділено значущі показники при $p < 0,05$.

Була виявлена зворотня кореляція між фемінними проявами та такою ціннісною орієнтацією, як пізнання нового в осіб чоловічої статі підліткового віку. Іншими словами, чим сильніше виражаються фемінні якості, тим нижче за пріоритетністю цінностей розташована така ціннісна орієнтація, як пізнання нового. Такий результат можна обумовити тим, що цінність пізнання нового включає в себе розуміння важливості отримання нових знань та конкретної мотивації, стосовно того, де ж ці знання можна застосувати. Дослідниця гендеру Е. Іглі зазначає, що існує сталий стереотип, стосовно фемінності, стосовно того, що

особистостям в яких домінують дані прояви не вистачає мотивації отримання та застосування знань, не вистачає характеру чогось досягати, пізнавати нове, розширювати кордони, через значну м'якість, поступливість, довірливість тощо (Фролова, 2000).

Перейдемо до розгляду результатів регресійного аналізу. Був розрахований коефіцієнт множинної кореляції $R=0,812$ $R^2=0,321$ що свідчить про 32,1% внеску статево – рольових особливостей на формування ціннісних орієнтацій.

Таблиця 4. Внесок фемінності у формування ціннісних орієнтацій підлітків/The contribution of femininity to the formation of value orientations of teenagers

Ціннісні орієнтації	β -коефіцієнт регресії	Значущість
Відпочинок	-0,71	0,047
Кохання	0,69	0,037

Фемінність робить позитивний внесок у формування такої ціннісної орієнтації, як кохання. Даний результат можна обумовити тим, що цінність кохання виражається через духовну близькість особистостей, вміння довіряти, поважати, чути один одного, співпереживати, турбуватись, що може виступати як прояви фемінності. Психолог, дослідник ціннісних орієнтацій Ж. Міллер зауважує, що такі прояви фемінності, як: сенситивність, чутливість та інтуїтивне пізнання можуть виступати одними з головних чинників формування такої ціннісної орієнтації, як кохання та в подальшому відбиватись на успішності та гармонійності побудови стосунків (Кравець, 2013). З іншого боку, Г. Белль, зазначав, що фемінність вбирає у себе усі бажані риси, які впливають

на рівень привабливості особистості, що також впливає на рівень домінування такої ціннісної орієнтації, як кохання (Міненко, 2002).

Зазначимо, що прояви фемінності не мають такого впливу на формування такої ціннісної орієнтації, як приємне проведення часу і відпочинок. Припустимо, що даний результат може базуватись на тому, що сучасним підліткам, незалежно від їх статево – рольових особливостей, притаманні риси гедонізму, бажання отримувати задоволення в усіх сферах життя, навіть працювати через отримання задоволення, підтримуючи баланс між навчанням, працею та відпочинком, необтяжливо проводити час (Акуленко, 2020).

Таблиця 5. Внесок маскулінності у формування ціннісних орієнтацій підлітків/The contribution of masculinity to the formation of value orientations of teenagers

Ціннісні орієнтації	β -коефіцієнт регресії	Значущість
Матеріальний добробут	0,47	0,00009
Соціальний статус	0,62	0,000001
Здоров'я	-0,24	0,04

Маскулінність робить позитивний внесок у формування таких ціннісних орієнтацій, як матеріальний добробут та високий соціальний статус й управління людьми. Даний результат можна обумовити високим рівнем стереотипізації, стосовно статево – рольових особливостей чоловіків та жінок, які є соціокультурно обумовленими. Прийнято вважати, що

маскулінність є похідною чоловічої моделі поведінки, націленою на заробіток, забезпечення себе та своєї сім'ї, працьовитості, досягнень у кар'єрі тощо (Вольнова, 2008). З іншого боку такі якості маскулінності, як: лідерство, розвинені вольові якості, раціональність, змагальність високою мірою впливають на формування соціального статусу, визначають мірою управління

людьми. Фактор маскулінності загалом можна віднести до чинників детермінації особистісної ідентичності, що включає в себе становлення пріоритетності ціннісних орієнтацій (Алексеева, 2005).

Зазначимо, що прояви маскулінності не мають такого впливу на формування здоров'я, як домінуючої ціннісної орієнтації. Попри те, що здоров'я можна визначити, як головну ціннісну орієнтацію всього людства, дослідниця цінностей в Україні Акуленко Л. М. зазначає, що сучасні підлітки часто націлені на отримання вигоди для себе, розвитку, знаходження друзів. Інтимних стосунків тощо, нехтуючи цінністю здоров'я. Як правило, у підлітковому віці мало хто вибудовує свої цілі, цінності, бажання, спираючись на можливість

Таблиця 6. Внесок конформності у формування ціннісних орієнтацій підлітків (The contribution of conformity to the formation of value orientations of teenagers)

Ціннісні орієнтації	β -коефіцієнт регресії	Значущість
Допомога	0,51	0,12
Соціальний статус	-0,21	0,46

Конформності робить позитивний внесок у формування такої ціннісної орієнтації, як допомога і милосердя до інших людей. Розглянемо детальніше характеристики, які включає в себе конформність. Конформність означає модифікацію власних думок, вчинків, моделей поведінки під впливом того, що подобається оточенню, іншими словами, це злиття зі своєю референтною групою. Доведено, що цей феномен придушує особистісні та індивідуальні людські прояви (Александрова, 2018). Зауважимо, що одним із допоміжних засобів, за рахунок якого можна злитися з колом спілкування, виступає доброзичливе ставлення, милосердя, товариськість тощо. З іншого боку, саме можливість допомагати іншим, надає нові знання про свою групу, вподобання її членів, хобі тощо. Також, слід зазначити, що явище конформності загалом придушує систему цінностей окремого індивіда та виступає одним з головних чинників утворення пріоритетних цінностей на засадах думки спільноти. Тому часто може траплятися так, що людина несвідомо виконує те, що чекає від неї група, допомагає в усьому (Ковальчук, 2018).

Окремо, зазначимо, що феномен не має такого впливу та формування ціннісної орієнтації – високого соціального статусу та управління людьми. Припустимо, що даний результат міг виникнути через те, що наша вибірка трактує дану цінність, як можливість стати лідером, досягнення власних цілей, вміння суб'єкта розмірковувати за межами запропонованого, що може виступати як характеристики антиконформності. Сама ціннісна орієнтація, яка вбирає в себе можливість управляти людьми, має на увазі під собою те, що це може робити людина, яка має важелі тиску на своє оточення, вміє доносити й відстоювати власну думку, є лідером для своєї референтної групи, має стійкі та сталі пріоритети, цілі, які транслює групі, на що ніяк не може впливати розвиток конформності (Кириченко, 2020).

У **висновку**, зазначимо, формування ціннісних орієнтацій обумовлене рівнем вираженості статево –

зберегти своє здоров'я. Такий прояв пов'язаний саме з віком, оскільки, перехідний вік можна назвати в деякій мірі віком становлення у спілкування, формуванні майбутнього життя, через те, що саме в цьому віці особистість починає задумуватись над тим, а ким вона хоче бути, чого хоче досягти, де буде працювати тощо, в деякій мірі, наївно вважаючи, що в молодості можна робити що завгодно і на здоров'я це ніяк не вплине (Акуленко, 2020).

Перейдемо до розгляду результатів регресійного аналізу. Був розрахований коефіцієнт множинної кореляції $R=0,907$ $R^2=0,823$ що свідчить про 82,3% внеску конформності на формування ціннісних орієнтацій.

рольових особливостей прояву конформності у підлітків. Особи перехідного віку з високим рівнем конформності мають таку домінуючу ціннісну орієнтацію, як допомога та милосердя до інших та високий рівень спілкування. В осіб жіночої статі підліткового віку при високому рівні конформності вверху ієрархії ціннісних орієнтацій також може виступати кохання. В осіб чоловічої статі підліткового віку при низькому рівні конформності домінуючими цінностями можуть виступати: високий соціальний статус та управління людьми та визнання її повага.

В осіб жіночої статі на формування таких ціннісних орієнтацій, як: приємне проведення часу і відпочинок та пошук і насолода прекрасним впливають риси фемінності. Чим сильніше вони проявляються, тип пріоритетнішими є дані ціннісні орієнтації. Зазначу, що також була виявлена зворотня кореляція: чим нижче рівень фемінності, тим сильніше домінує така ціннісна орієнтація, як: високий соціальний статус й управління людьми. В осіб чоловічої статі була виявлена зворотня кореляція між фемінними проявами та такою ціннісною орієнтацією, як пізнання нового.

Список використаних джерел/References

- Акуленко, Л. (2020). Світове дослідження цінностей в Україні. Київ: Видавництво Український центр європейської політики. 216 с. с. 13– 8. [Akulenko, L. (2020). World study of values in Ukraine. Kyiv: Ukrainian Center for European Policy Publishing House. 216 p. pp. 13–18.] (in Ukrainian)
- Александрова, О. (2018). Роль і місце ціннісних орієнтацій у сучасній теорії виховання. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 17 с. с. 5–7. [Aleksandrova, O. (2018). The role and place of value orientations in the modern theory of education. Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University. 17 p. pp. 5–7]. (in Ukrainian)
- Алексеева, Г. (2005). Маскулінність – фемінність як чинник особистісної самоідентифікації в юнацькому віці. Київ: Видавництво Либідь. 17 с. с. 7–14. [Alekseeva, H. (2005). Masculinity - femininity as a factor of personal self-identification in youth. Kyiv: Lybid Publishing House. 17 p. pp. 7–14]. (in Ukrainian)

- Берющева, І. (2015). Локус контролю як особистісна детермінантна комунікативної залежності домогосподарок. Київ: Видавництво Либідь. 25 с. с. 7-9. [Buerushcheva, I. (2015). Locus of control as a personal determinant of communicative dependence of housewives. Kyiv: Lybid Publishing House. 25 p. pp. 7–9]. (in Ukrainian)
- Вольнова, Л. (2008). Вплив схильності до конформізму на соціалізацію підлітків. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 217 с. с. 3–5; 45–49; 123–127. [Volnova, L. (2008). The influence of tendency to conformism on the socialization of teenagers. Kyiv: M.P. Drahomanov NPU. 217 p. pp. 3–5; 45–49; 123–127]. (in Ukrainian)
- Данько, А. (2017). Ціннісні орієнтації як показник активної життєвої позиції особистості. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова. 47 с. с. 21–27. [Danko, A. (2017). Value orientations as an indicator of an individual's active life position. Kyiv: Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University. 47 p. pp. 21–27]. (in Ukrainian)
- Кириченко, Т. (2020). Локус контролю як механізм розвитку саморегуляції у майбутніх учителів. Хмельницький: Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. 17 с. с. 9–11; 15–16. [Kyrychenko T. V. (2020). Locus of control as a mechanism for the development of self-regulation in future teachers. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda. 17 p. pp. 9–11; 15–16]. (in Ukrainian)
- Ковальчук, С. (2018). Співвідношення локусу контролю та соціальної відповідальності особистості. Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. 27 с. с. 15–19; 21–23. [Kovalchuk, S. (2018). Correlation between locus of control and social responsibility of the individual. Dnipro: Oles Honchar Dnipro National University. 27 p. pp. 15-19; 21- 23. (in Ukrainian)
- Кравець, В. (2013). Гендерні дослідження: прикладні аспекти. – Мукачево. Видавництво Наука. 112 с. с. 47, 66–73. [Kravets, V. (2013). Gender studies: applied aspects. Mukachevo: Nauka Publishing House. 112 p. pp. 47, 66 – 73]. (in Ukrainian)
- Кустова, Ю. (2017). Цінності в особистісному просторі сучасного підлітка Київ: Видавництво Либідь. 12 с. с. 6 7; 9–11. [Kustova Yu. A. (2017). Values in the personal space of a modern teenager. Kyiv: Lybid Publishing House. 12 p. pp. 6 7; 9–11]. (in Ukrainian)
- Міненко, О. (2002). Професійне становлення практичного психолога як система парадигмальних змін. Харків: Харківський Національний Університет імені В.Н. Каразіна. 223 с. с. 209–211. [Minenko, O. (2002). Professional formation of a practical psychologist as a system of paradigmatic changes. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University. 223 p. pp. 209–211]. (in Ukrainian)
- Фролова, Н. (2000). Дослідження психологічного механізму трансформації в системі ціннісних орієнтацій молоді. Львів: Видавництво Молода нація. 27 с. с. 15–18. [Frolova, N. (2000). Research of the psychological mechanism of transformation in the system of value orientations of youth. Lviv: Young Nation Publishing House. 27 p. pp. 15-18]. (in Ukrainian)
- Bem, S. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0036215>
- Simon, H. (1962). The architecture of complexity. In Proceedings of the American Philosophical Society pp. 467-482.

GENDER-ROLE FEATURES OF THE INFLUENCE OF CONFORMITY ON THE FORMATION OF VALUE ORIENTATIONS OF ADOLESCENTS

M.O. Antonovych

Doctor of Philosophy, Faculty of Psychology, Associate Professor of the Department of Psychological Counseling and Psychotherapy, V. N. Karazin Kharkiv National University Sq. Svobody, 4, 61022, Kharkiv, Ukraine

V.O. Amrakhova

student of the Faculty of Psychology, V. N. Karazin Kharkiv National University Sq. Svoboda, 4, 61022, Kharkiv, Ukraine

The article examines the multifaceted phenomenon of adolescents's value orientations, the mechanisms of its formation, and emphasizes the significant influence of gender-role conformity features on this hierarchy of the individual's motivational structure. The influence of the level of adolescent conformity on the formation of value orientations of the individual was considered. Since the social situation actively begins to change during the transitional age, adolescents often enter into confrontation with adults, the process of separation begins, and at the same time, adolescents begin to unite in reference groups to strengthen their opinion, receive support and acceptance. Often, with a high level of conformity, they begin to focus on the norms, behavior patterns, sex-role expectations, goals of their peers in order to be accepted by their reference group, which can influence the formation of adolescent value orientations. Were investigated that the contribution of the phenomenon of conformity to the formation of adolescents's value orientations is 82.3%. Makes a positive contribution to the formation of such a value orientation as help and mercy to others; does not make such a contribution to the formation of a high social status and people's management. Separately, it was found that the contribution of gender-role characteristics to the formation of adolescents' value orientations, is 32.1%. The scale of femininity contributes to the formation of such a value orientation as: love. It does not have such an impact on the formation of such a value orientation as pleasant pastime and recreation. The scale of masculinity contributes to the formation of such value orientations as material well-being and high social status and people management. Does not have such an impact on health as value orientation.

Keywords: *value orientations, sex-role characteristics, conformity, hierarchy, adolescents*

The article was received by the editors 10.01.2023 (Стаття надійшла до редакції 10.01.2023)

The article is recommended for printing 10.02.2023 (Стаття рекомендована до друку 10.02.2023)